

HOMILIE 23ste Zondag C.

De brief aan Filemon (de tweede lezing), geeft ons een prachtige kijk op het leven in het Romeinse Rijk, waarin het beginnende christendom zijn weg zocht. We zouden er een Netflix-script bij kunnen verzinnen! Die brief is bewaard en zit in de verzameling van brieven van Paulus in het Nieuw Testament. In de brief figureren twee personen: Filemon en Onesimo. Paulus richt de brief aan Filemon en schrijft over Onesimo de gevluchte huisslaaf van Filemon.

In het evangelie wordt er wel vaker over slaven gesproken. Om het allemaal wat minder erg te doen klinken voor onze gevoelige sociale oren en onze terechte gevoeligheid voor mensenrechten, vertaalt men het Griekse *doulos* –slaaf- uit het Griekse origineel van het Nieuw Testament, vaak als “dienaar” of “knecht”. In werkelijkheid ging het dus om slaven. Denk bv. aan het verhaal de Romeinse honderdman die aan Jezus vraagt om zijn ‘knecht’ –slaaf dus- te genezen, vanop afstand.

Huisslaven in het Romeinse Rijk behoorden in zekere zin tot het gezin. Archeologen wijzen ons erop dat huisslaven, als zij stierven bijgezet werden in het columbarium van de familie. Zo’n columbarium bestond vaak uit een voorplaats waar de slaven in urnen werden bijgezet na hun crematie; het hart van het columbarium dat mooi versierd was, echter, was voorbehouden voor de vrije familieleden. Slaven konden verkocht worden, wat vaak een groot drama was. Kinderen van slaven bleven slaven. Nieuwe slaven kwamen uit veroverde gebieden (ten tijde van Paulus nog heel gebruikelijk; het Rijk was nog in volle expansie). Of nog aan lagerwal geraakte burgers die zware schulden hadden gemaakt.

Filemon. Zijn naam verraadt de Griekse background. Hij is belezen, en behoort minstens tot de middenklasse die zich huisslaven konden veroorloven. Filemon woonde in het Klein-Aziatische stad Kolosse (niet ver van Efeze). En hij was een bekeerling door toedoen van Paulus. Ze waren bevriend. Paulus zelf, schrijft wellicht in gevangenschap vanuit Rome (waar hij enkele jaren leefde voor zijn executie in een vorm van huisarrest). Onesimo, een jonge huisslaaf was gevlucht. Dat was een risicovolle onderneming. De Romeinse politie was niet mals voor gevluchte slaven. Waarom Onesimo vluchtte is onduidelijk. Er is een sterk vermoeden dat hij Paulus opgezocht heeft. En Paulus brengt hem in zijn gevangenschap tot het christendom. Hij zou hem graag bij zich houden; maar hij beseft dat dit niet kies is ten aanzien van zijn vriend Filemon. En hij wil Onesimo terugsturen naar Filemon. En dan vraagt hij het onmogelijke: “Ontvang Onesimo als je broeder, niet langer als slaaf...!”, om de liefde in Christus: als een broer in Christus.

Nee, Paulus schaft niet het slavendom af in zijn tijd, en hij bekritiseert het ook niet vanuit een voortijdige overtuiging dat er zoiets als universele mensenrechten bestaan,

of vanuit een sociale, liberale of personalistische ideologie. Nee, niets daarvan, en toch legt hij de bijl aan de wortel van het slavendom. Hoe? Vanuit de christelijke liefde.

Het is een van de vele concrete consequenties van de doop; het “van-Christus-zijn”. Christus een levendige plaats in je leven geven kan ingrijpende sociale gevolgen hebben. Christen-zijn heeft ontegensprekelijk een enorme impact op de gewone sociale orde; en dat doet het nog! De sociale leer van de Kerk maakt dat overduidelijk. Het fundament van de sociale leer, is immers niet gebaseerd op een menselijke ideologie maar het is gebouwd op het fundament van de liefde in Christus. Dat legt het fundament legt voor de menselijke waardigheid, en dus ook voor de sociale rechtvaardigheid in de samenleving. Paus Benedictus heeft dat sterk uitgewerkt in zijn encycliek “Caritas in Veritate” (2009). En Paus Franciscus neemt die gedachte ten overvloede over in zijn laatste sociale encycliek: “Fratelli Tutti” (2021). De universele broederlijkheid, zo stellen beide pausen, kan je niet funderen in of legitimeren via een antropologische filosofie (niet met menselijke wijsheid, zo zeggen de OT-ische Wijsheid, cfr. 1ste lezing). Dat zou je eventueel wel kunnen met het universele gelijkheidsbeginsel of met de menselijke vrijheid. Maar de broederlijkheid kan je enkel funderen, door het geloof in die éne God, Vader, die ons allen tot zijn kinderen maakt naar het voorbeeld van Christus en die ons dus, tot broeders en zusters van elkaar maakt, met als grote broer, Jezus Christus.

Christus liefhebben en hem willen volgen, vergt immers van ons allen die gedoopt zijn in Hem een engagement dat in die Christus-liefde wortelt. En deze gaat ver voorbij de liefde die je spontaan voelt voor je ouders en voor je familieleden. Het kan zo ver gaan, waarschuwt het evangelie, dat het kruis er deel kan van uitmaken, als het zich aandient.

Christen worden, christen zijn, christen blijven, vraagt ons grote ernst. Het evangelie van vandaag waarschuwt daarom kandidaat christenen voor beginners-overmoed. Op stap gaan met Jezus, hem volgen, is een avontuur waarvan je goed weet waar het begint, maar je weet niet hoe het zal lopen, en nog minder waar het je zal brengen, en wat het van je zal vragen. Dat besef, nodigt uit tot inkeer, afweging en rijpe beslissing, zoals een bouwheer die een toren wil bouwen, of een veldheer die ten strijde wil trekken. Kan je het aan? Het is de vraag die Jezus ons stelt. Het is dezelfde vraag die Paulus voorlegt aan Filemon: “kan je het aan, Filemon, om Onesimo te ontvangen niet enkel met vergevingsgezinde zachtmoedigheid (en dus niet met een stevige straf), maar als je broeder in Christus, en niet langer als je huisslaaf?”

De laatsten zullen de eersten zijn. Amen.